

Copertă: *Ionuț Ardeleanu-Paici*

Tehnoredactor: *Rodica Boacă*

Secretar de redacție: *Paulina Lămășanu*

© 2019 Editura Paideia

Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2

București, România

tel.: 021.316.82.10

e-mail: office@paideia.ro

www.paideia.ro

www.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MEZARESCU, ION

Istoria statului și dreptului românesc / Ion Mezarescu. -

București : Paideia, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-748-284-3

ION MEZARESCU

CUVÂNT ÎNĂLȚ

ISTORIA STATULUI ȘI DREPTULUI ROMÂNESC

paideia

București, 2019

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
RĂDĂCINILE ANTICE ALE STATULUI ȘI DREPTULUI ROMÂNESC	7
I. ORGANIZAREA SOCIALĂ A DACILOR ÎN EPOCA PRESTATALĂ.....	12
Capitolul I. EPOCA PRESTATALĂ.....	12
1. Începuturile civilizației daco-gete.....	12
2. Organizarea social-politică.....	14
Capitolul al II-lea. NORMELE DE CONDUITĂ ALE DACO-GEȚILOR.....	18
II. STATUL ȘI DREPTUL LA DACO-GEȚI	21
Capitolul I. Statul dac și organizarea lui.....	21
1. Crearea statului dac	21
2. Organele centrale și locale	26
Capitolul al II-lea. DREPTUL ÎN STATUL DACO-GET	29
1. Sistemul legislativ	30
2. Instituții juridice	31

III. STATUL ȘI DREPTUL ÎN DACIA PROVINCIE ROMANĂ	34
Res Capitolul I. ORGANIZAREA DACIEI ROMANE	34
1. Cucerirea Daciei și organizarea provinciei romane	34
2. Organele centrale ale Daciei Traiane	39
3. Organele de conducere locală	46
Capitolul al II-lea. DREPTUL ÎN DACIA ROMANĂ	51
1. Izvoarele dreptului	51
2. Instituții juridice. Dreptul de proprietate	54
3. Tripticele romane din Transilvania	56
BIBLIOGRAFIE	61
ANEXE	64

STATUL ȘI DREPTUL ROMÂNESC ÎN EVUL MEDIU 71

I. OBȘTEA SĂTEASCĂ ȘI NORMELE SALE DE CONDUITĂ (274-602)	75
Capitolul I. ETNOGENEZA ROMÂNILOR	75
1. Procesul istoric al etnogenezei	75
2. Relațiile cu romanii	76
3. Relațiile cu alte popoare	77
4. Romanitatea nord-dunăreană	79
Capitolul al II-lea. TRANSFORMĂRI ÎN ADMINISTRAȚIE	83
1. Administrația centrală	83
2. Situația orașelor	86
3. Satele	87
Capitolul al III-lea. SATUL ȘI OBȘTEA SĂTEASCĂ TERITORIALĂ	88
1. Obștea la români	88
2. Unitățile de obști	90
Capitolul al IV-lea. NORMELE DE CONDUITĂ ÎN CADRUL OBȘTII	90
1. Normele de proprietate	90

2. Normele sociale de muncă	91
Capitolul al V-lea. NORMELE PRIVITOARE LA STATUTUL PERSOANELOR	94
1. Egalitatea socială în obști	94
2. Relațiile de familie	94
Capitolul al VI-lea. OBLIGAȚIUNI CIVILE, RĂSPUNDEREA PENALĂ, PROCEDURA DE JUDECATĂ	95
1. Obligațiuni civile	95
2. Răspunderea penală	96
3. Procedura de judecată	96
4. Probele	97
Capitolul al VII-lea. ORIGINEA INSTITUȚIILOR JURIDICE	97
1. Originea daco-romană	97
2. Originea romană	98
3. Originea tracă	99
4. Alte influențe	100
II. ȚĂRILE ȘI LEGEA ȚĂRII	101
Capitolul I. SITUAȚIA ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ	11
1. Forțele de producție	101
2. Relațiile de producție	102
Capitolul al II-lea. AFIRMAREA ROMÂNILOR CA ETNIE NEOLATINĂ	103
1. Români sau Valahi	103
2. Relațiile cu alte popoare	104
Capitolul al III-lea. GENERALIZAREA ȚĂRII	108
1. Mențiuni documentare	108
2. Denumiri locale specifice	112
3. Conducerea politică a țărilor	113
Capitolul al IV-lea. LEGEA ȚĂRII	115
1. Conceptul de lege	115
2. Dreptatea ca noțiune	116

Capitolul al V-lea. NORMELE JURIDICE.....	117
1. Norme juridice noi. Instituția cnezatului.....	117
2. Norme juridice vechi.....	118
Capitolul al VI-lea. CARACTERIZAREA LEGII ȚĂRII ...	122
1. Normă juridică românească.....	122
2. Concluzie.....	124
III. STATUL ȘI DREPTUL ROMÂNESC ÎN FEUDALISMUL DEZVOLTAT.....	126
Capitolul I. ȚĂRILE ROMÂNEȘTI	126
1. Țara Românească a Munteniei	126
2. Țara Românească a Moldovei	127
3. Voievodatul Transilvaniei.....	129
4. Țara Românească a Dobrogei	131
Capitolul al II-lea. APARIȚIA ȘI ORIGINALITATEA DOMNIEI.....	133
1. Domnia.....	133
2. Necesitatea domniei	135
3. Atribuțiile domniei	135
4. Însemnele domniei	138
Capitolul al III-lea. SISTEMUL ELECTIVO-EREDITAR... ..	139
1. Îmbinarea ereditară cu cea electivă.....	139
2. Constituționalitatea sistemului ereditar-electiv	143
3. Funcționarea sistemului de succesiune	144
Capitolul al IV-lea. ORGANIZAREA DE STAT A ȚĂRII MOLDOVEI PÂNĂ LA INSTAURAREA REGIMULUI TURCO-FABARIOT.....	146
1. Viața economică.....	146
2. Organizarea socială	150
3. Organele centrale ale statului	152
4. Organizarea fiscală.....	161
5. Organizarea militară.....	166
6. Organizarea Bisericii.....	168

7. Organizarea administrativ-teritorială	171
8. Viața socială.....	176
IV. ORGANIZAREA DE STAT A TRANSILVANIEI.....	177
Capitolul I. EVOLUȚIA DE STAT A TRANSILVANIEI (1176-1541)	177
1. Viața economică.....	178
2. Organele centrale ale statului	181
3. Organizarea administrativ-teritorială	184
4. Organizarea militară.....	188
Capitolul al II-lea. TRANSILVANIA ÎNTRE 1514-1699	191
1. Epoca Principatului	191
2. Viața economică și socială	194
3. Organele centrale de conducere	198
4. Sistemul fiscal	201
5. Organizarea militară.....	202
6. Organizarea administrativ-teritorială	203
7. Organizarea Bisericii.....	204
V. INSTITUȚIILE ȘI LEGEA ȚĂRII.....	206
Capitolul I. INSTITUȚII	206
1. Țara	206
2. Țăranii	208
3. Legea țării.....	208
Capitolul al II-lea. DREPTUL DE PROPRIETATE.....	209
A. Proprietatea țărănească.....	210
1. Dreptul de proprietate în obștea liberă.....	210
2. Dreptul de proprietate în obștea aservită.....	212
B. Proprietatea nobiliară.....	213
1. Proprietatea boierească.....	213
2. Proprietatea bisericească	213
3. Proprietatea domnului	214
Capitolul al III-lea. DREPTUL DE PROPRIETATE.....	215

1. Persoane	215
2. Familia.....	219
3. Căsătoria.....	219
4. Succesiunea.....	219
Capitolul al IV-lea. OBLIGAȚIUNI ȘI CONTRACTE.....	220
1. Răspunderea civilă	220
2. Contractul de vânzare-cumpărare	222
Capitolul al V-lea. DREPTUL PENAL ROMÂNESC	224
1. Fapte penale	224
2. Infracțiuni penale	225
3. Infracțiuni împotriva proprietății.....	225
Capitolul al VI-lea. PROCEDURA DE JUDECATĂ.....	226
VI. ORGANIZAREA DE STAT A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI (1711-1821).....	228
Capitolul I. ACȚIUNI PREMERGĂTOARE.....	228
1. Etape premergătoare.....	228
2. Etapele regimului fanariot.....	231
Capitolul al II-lea. PRIMA FAZĂ A REGIMULUI TURCO-FANARIOT (1711-1774)	232
1. Viața economico-socială	232
2. Viața socială	234
3. Organele centrale ale statului	236
4. Organizarea financiară.....	238
5. Organizarea militară.....	241
6. Situația Bisericii	243
7. Organizarea administrativ-teritorială	244
Capitolul al III-lea. A DOUA FAZĂ A REGIMULUI TURCO-FANARIOT (1774-1821).....	245
1. Viața economică și socială	245
2. Organele centrale de conducere	249
3. Organizarea financiară.....	251
4. Organizarea militară.....	252

5. Organizarea Bisericii.....	254
6. Organizarea administrativ-teritorială	254
7. Organizarea judecătorească.....	256
Capitolul al IV-lea. DREPTUL ÎN PRIMA FAZĂ A REGIMULUI TURCO-FANARIOT (1711-1768).....	257
1. Reformele lui Constantin Mavrocordat.....	257
2. Literatura juridică.....	259
Capitolul al V-lea. EVOLUȚIA DREPTULUI ÎN A DOUA FAZĂ A REGIMULUI TURCO-FANARIOT (1774-1821) ...	260
1. Codurile de legi adoptate	260
Capitolul al VI-lea. REVOLUȚIA DE LA 1821 CONDUSĂ DE TUDOR VLADIMIRESCU.....	262
1. Cadrul intern și extern.....	262
2. Izbucnirea Revoluției (iunie 1821). Proclamația de la Padeș.....	264
3. Desfășurarea Revoluției și cărmuirea lui Tudor Vladimirescu	265
4. Înfrângerea Revoluției și uciderea lui Tudor.....	268
VII. ORGANIZAREA DE STAT ȘI DREPTUL ÎN PRINCIPATUL TRANSILVANIEI (1691-1848)	271
Capitolul I. IMPERIUL HABSBURGIC	271
1. Situația din Imperiul German.....	271
2. Organizarea stăpânirii habsburgice	273
Capitolul al II-lea. ORGANIZAREA DE STAT A TRANSILVANIEI.....	274
1. Cucerirea Principatului și organizarea lui	274
2. Viața economică și socială	277
3. Organele centrale de conducere	282
4. Organizarea militară.....	286
5. Organizarea Bisericii.....	288
6. Organizarea administrativ-teritorială	291
7. Organizarea financiară.....	295

Capitolul al III-lea. DREPTUL ÎN TRANSILVANIA ÎNTRU ÎNTE 1691-1848.....	301
1. Izvoarele dreptului	301
2. Evoluția instituțiilor juridice	304
VIII. ORGANIZAREA DE STAT ȘI DREPTUL ÎN PRINCIPATELE ROMÂNE (1821-1848)	309
Capitolul I. EVOLUȚIA POLITICĂ A PRINCIPATELOR	309
1. Restabilirea domniilor pământene.....	309
2. Convenția de la Akkerman (1826)	312
3. Războiul ruso-turc (1828-1829).....	314
4. Ocupația rusească (1828-1834).....	315
5. Regimul politic regulamentar (1834-1848).....	319
6. Situația fiscală și administrativă.....	324
Capitolul al II-lea. DREPTUL ÎN PERIOADA DINTRE CELE DOUĂ REVOLUȚII (1822-1848)	328
1. Proiectele de Constituție	329
2. Regulamentele Organice	332
3. Instituții juridice	338
IX. PRINCIPATELE ROMÂNE ÎNTRU ÎNTE 1848-1859.....	341
Capitolul I. REVOLUȚIA ROMÂNĂ DE LA 1848-1849....	342
1. Cauzele și țelurile Revoluției	342
2. Desfășurarea Revoluției	345
Capitolul al II-lea. ORGANIZAREA DE STAT A ȚĂRII ROMÂNEȘTI ȘI A MOLDOVEI (1848-1859)	351
1. Regimul regulamentar și emigrația	352
2. Principatele Române – problemă europeană.....	355
3. Divanurile ad-hoc.....	357
4. Conferința și Convenția de la Paris din 7/19 august 1858	360
5. Alegerea domnului Alexandru Ioan Cuza	361

STATUL NAȚIONAL ROMÂN ȘI DREPTUL MODERN... 365	
I. STATUL NAȚIONAL ROMÂN (1918-1940)	367
Capitolul I. ORGANIZAREA DE STAT A ROMÂNIEI ÎNTRU ÎNTE 1859-1866	367
1. Semnificația Unirii Principatelor.....	367
2. Desăvârșirea Unirii.....	368
3. Acțiuni pentru apărarea suveranității naționale a României	371
Capitolul al II-lea. ORGANIZAREA DE STAT A ROMÂNIEI CONFORM STATUTULUI DEZVOLTATOR AL CONVENȚIEI DE LA PARIS.....	373
Capitolul al III-lea. LEGISLAȚIA CU CARACTER REFORMATOR A LUI ALEXANDRU IOAN CUZA.....	377
1. Reforma agrară.....	377
2. Reforma electorală	380
3. Alte reforme	381
Capitolul al IV-lea. OPERA LEGISLATIVĂ A LUI CUZA.	382
1. Dreptul civil	383
2. Dreptul penal.....	384
3. Dreptul procesual civil	385
4. Dreptul procesual penal.....	386
II. STATUL ȘI DREPTUL ROMÂNESC MODERN ÎNTRU ÎNTE 1866-1918	387
Capitolul I. VIAȚA ECONOMICĂ ȘI SOCIALĂ.....	387
1. Agricultură.....	388
2. Industria.....	390
3. Transporturile și comunicațiile.....	391
4. Sistemul financiar.....	393
5. Structura socială.....	394
Capitolul al II-lea. MONARHIA CONSTITUȚIONALĂ PARLAMENTARĂ	395
1. Organele centrale ale statului	396

2. Cucerirea independenței de stat a României	398
3. Partidele politice.....	401
Re Capitolul al III-lea. EVOLUȚIA DREPTULUI ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ.....	404
1. Dreptul constituțional.....	405
2. Dreptul administrativ	408
3. Dreptul civil	409
4. Dreptul penal.....	411
5. Dreptul procesual	412
6. Legislația agrară între 1864-1918	413
BIBLIOGRAFIE	422
ARHIVE	425
III. TRANSILVANIA ÎN PERIOADA LIBERALISMULUI AUSTRIAC ȘI A DUALISMULUI AUSTRO-UNGAR (1849-1918).....	426
Capitolul I. TRANSILVANIA ÎN EPOCA POSTPAȘOPTISTĂ (1849-1867).....	426
1. Regimul neoabsolutist (1849-1860).....	426
2. Transilvania în epoca liberalismului (1860-1867)	429
Capitolul al II-lea. TRANSILVANIA ÎN PERIOADA DUALISMULUI AUSTRO-UNGAR (1867-1918).....	436
Instaurarea dualismului	436
Capitolul al III-lea. LEGISLAȚIA DE REPRIMARE A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA (1867-1918).....	440
Capitolul al IV-lea. LUPTA ROMÂNILOR ÎMPOTRIVA DUALISMULUI AUSTRO-UNGAR.....	445
STATUL ȘI DREPTUL ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ	455
I. STATUL ȘI DREPTUL ROMÂNESC ÎNTRE 1918-1940	457
Capitolul I. FĂURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN	458

1. Unirea Basarabiei cu Țara.....	460
2. Unirea Bucovinei cu patria-mamă	461
3. Unirea Transilvaniei cu Țara.....	462
Capitolul al II-lea. ORGANIZAREA STATULUI NAȚIONAL ÎN EPOCAINTERBELICĂ	466
1. Viața economică și socială	466
2. Partidele politice.....	480
3. Principalele instituții ale României	492
Capitolul al III-lea. EVOLUȚIA DREPTULUI ÎN EPOCA INTERBELICĂ (1918-1940)	519
1. Unificarea legislativă.....	519
2. Dreptul constituțional.....	521
2. Dreptul administrativ	530
3. Dreptul civil	536
4. Dreptul penal.....	543
5. Dreptul procesual	545
BIBLIOGRAFIE.....	549
ANEXE – Lista domnitorilor.....	555

I. ORGANIZAREA SOCIAL-POLITICĂ A DACILOR ÎN EPOCA PRESTATALĂ

Capitolul I

EPOCA PRESTATALĂ

1. Începuturile civilizației daco-gete

Rădăcinile istoriei noastre sunt legate organic de apariția în spațiul autohton a mării familii a tracilor, grup etnic indoeuropean, având o civilizație, cultură și istorie social-politică pe care n-a depășit-o nici un popor antic.¹

Putem afirma că dacii sau geții au fost o adevărată elită a numerosului neam al tracilor. Marele istoric Herodot subliniază această caracteristică în lucrarea *Istoriei*, precizând că „neamul tragic al geților este, după cel al indienilor, cel mai mare din toate”.²

Împărțiți în numeroase triburi, dacii locuiau într-un ținut întins cuprins între Tisa, Dunăre, Marea Neagră și Nistru. Unitatea etnolingvistică este subliniată și de Strabo, geograf grec de limbă latină,

¹ Mateescu, G.G., *Nomi traci nel teritorie scito-sarmatico*, în Ephen. Deorum, II, 1926, pp. 223-234.

² Herodot, *Istoriei*, IV, 87-93; vezi și Giurescu, C.C., *Istoria românilor*, vol. I, Editura Fundația regală „Carol al II-lea”, 1939, pp. 31-32.

care apreciază că „geții și dacii vorbesc aceeași limbă” și „constituie același popor”.³

Începând cu Antichitatea prestatală, geții și dacii erau semnați ca un popor numeros, un neam cu o civilizație avansată. Cu privire la prezența lor în spațiul autohton, prin organizarea lor social-politică și religioasă, ni s-au păstrat o serie de informații prin intermediul istoricilor greci, care îi evidențiază pe strămoșii noștri cu numele de geți și, mai târziu, începând cu secolul al II-lea î.Hr., intrându-se în relații cu romanii, aceștia le precizează numele de daci.⁴

Sublinierea făcută de Strabo, întărită de istoricul Trogus Pompeius și de Iulius Cezar, vine să demonstreze unitatea poporului dac atât în plan etnic, cât și în cel politic.

Începutul afirmării daco-geților se produce între 900 și 500 î.Hr., când este amintită acea roire, în realitate o mare expansiune a neamurilor autohtone în vastul imperiu al tracilor, fapt demonstrat și de geograful grec din Alexandria⁵. Pe harta întocmită de ilustrul geograf, daco-geții sunt atestați la nord de Carpați, în regiunea Vistulei, unde erau vestitele cetăți în frunte cu Setidava. Neamul dac al costobocilor este bine conturat arheologic în această regiune. Mai la vest de Vistula sunt prezenți sobocii, besii și pigeții, în regiunea orașului de azi Brno. La granița de vest, atât pe harta lui Ptolomeu, cât și în lucrările lui Cezar și ale lui Strabo, dacii sunt reprezentați de triburile prezente pe cursul superior al Dunării, în marea câmpie a Vienei și a Bratislavei⁶. Aici avem renumitele fortificații dacice ale Gerulatei și Hertovalusului din Panonia. În Balcani, în zona Adriaticii, sunt acele teribile *murus dacicus* de la Soirtones, Thermidava, Bersumano ș.a. În zona de sud, Ptolomeu semnalează pe harta lui triburile dacilor răspândite pe râul Marița,

³ Strabo, *Geographia*, VII, 3, 10; Pârvan, V., *Getica*, în Mem.Secț.Ist. Acad.Rom., seria 3, t. III, pp. 113-123.

⁴ Mateescu, G.G., *Granița de apus a dacilor*, în An.Ist., Cluj, 1926, pp. 387-394.

⁵ Giurescu, C.C., *op. cit.*, pp. 36-53.

⁶ Mateescu, G.G., *op. cit.*, pp. 377-392.

și la est sunt răspândite de-a lungul râului Bug și vărsarea lui în Marea Neagră (Pontul Euxin) unde se întâlnesc și alte multe triburi ale daco-geților.⁷

Când Herodot își scria *Istoria*, această expansiune era încheiată, societatea daco-getă demonstrând o puternică forță socială și politico-militară, de altfel amintită de istoricul grec.

Istoria social-politică a daco-geților a fost mai bine cunoscută și din cauza prezenței lor la Pontul Euxin, ca urmare a multor colonii întemeiate de ei, începând cu secolul al VII-lea î.Hr.

Izvoarele narrative daco-romane sunt excelent confirmate de cele arheologice, numismatice și, mai ales, cele antropologice, astfel putându-se demonstra indubitabil atât vechimea civilizației strămoșilor noștri în spațiul carpato-danubiano-pontic, cât și înaltul grad de civilizație atins de ei.

2. Organizarea social-politică

Despre istoria social-politică a dacilor în epoca prestatală deținem informații prețioase de la istoricul grec Herodot. Amintind expediția lui Darius, regele perșilor, din anul 514 î.Hr. în ținutul Dobrogei, istoricul emite, practic, primele informații credibile referitoare la modul de viață, religia, economia și organizarea social-politică a daco-geților.⁸

Un alt istoric grec, Tucidide, aduce noi date referitoare la civilizația strămoșilor noștri, subliniind, printre altele, puterea regelui Sitalkis al triburilor odrilor care, în secolul al V-lea, avea sub control tracia sudică⁹ până la Pontul Euxin și subliniază „și chiar dincolo de

⁷ *Ibidem*; vezi și Pârvan, Vasile, *Getica, o Preistorie a Daciei*, în Mem. Sect. Ist. Acad. Rom., seria 3, t. III, pp. 113-123 și 431-522.

⁸ Herodot, *Istoriei*, IV, 9; vezi și Giurescu, C.C., *op. cit.*, pp. 42-45; Mateescu, G.G., *op. cit.*, pp. 432-492.

⁹ Tucidide, *Războiul peloponezic*, II, 98; vezi și Giurescu, C.C., *op. cit.*, p. 55.

Istru”. Cu această ocazie, se precizează că „geții sunt vecini cu sciții, au aceleași arme și aceleași obiceiuri: toți trag cu arcul de pe cai”.¹⁰

Un alt izvor istoric amintește despre expediția lui Alexandru cel Mare împotriva geților din nordul Dunării, în anul 335 î.Hr. Cu această ocazie, se descrie și încercarea regelui macedonean de a supune teritoriul daco-geților printr-o incursiune în părțile Olteniei. Acțiunea militară pe timp de noapte în teritoriul dacic urmărea luarea unei mari prăzi de război necesare expediției. Autorul subliniază bogăția întâlnită de Alexandru: „era foarte mare belșug în ținutul geților”.¹¹ Totodată, se fac aprecieri și referitor la armata geților, autorul considerând că ea s-ar fi ridicat la 10.000 de pedestrași și călăreți.¹²

Alte mărturii din acele timpuri le deținem de la Ptolomeu care, în *Geografia*, descrie modul de organizare al armatei, obiceiurile și, în mod deosebit, bogăția lanurilor de grâu, agricultura, după el fiind ramura de bază a economiei daco-geților. Informațiile cele mai prețioase se refereau la expediția generalului Zopyrion din 327-326 î.Hr., în stânga Dunării, încheiată catastrofal pentru macedonenii.¹³

Bine informați prin intermediul lui Diodor din Sicilia,¹⁴ cunoaștem epoca lui Dromichaites de la sfârșitul secolului al IV-lea î.Hr. Episodul, descris de istoric și completat de Pausanias, evidențiază puterea primului monarh mai însemnat al dacilor, rege care poate fi pus pe același plan cu marele Burebista.

Conflictul militar dintre Lisimahos și Dromichaites era determinat de pretențiile regelui macedonean de a controla Dobrogea și sudul Dunării. Războiul începe în anul 300 î.Hr. și se încheie cu victoria daco-geților care îl fac prizonier pe Agatocles, fiul regelui macedonean, împreună cu toată armata. Pacea încheiată în anul

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Tucidide, *op. cit.*, p. 96; vezi și Giurescu, C.C., *op. cit.*, p. 55.

¹² Adrianus, *Anabasis*, I, 3.

¹³ Ptolomeu, Claudius, *Geografia*, II, 12-18.

¹⁴ Diodor, Siculus, *Biblioteca din Alexandria*, IV, 12.

292 î.Hr., după cel de-al doilea război câștigat tot de daci, stipulează dreptul dacilor asupra teritoriului lor din sudul Dunării, amintite fiind și o serie de cetăți, printre care Capidava, Carsium, Genucla și Helios, probabil capitala regatului condus de Dromichaites.

Această epocă plină de fapte glorioase, înscrise de regele Dromichaites, este urmată de o alta tulbură, inaugurată de invazia celților din jurul anului 300 î.Hr. și derulată în tot secolul al III-lea. Migrația acestora se prelungește până în Asia Mică, teritoriu unde au pus bazele regiunii Galateia.¹⁵ Conform surselor antice, cei care au rămas în spațiul nostru, scordiscii și tauriscii, ar fi pus bazele cetăților Singidinium, Martonium și Eractum. În Dobrogea, la Isaccea de azi, era cetatea bitolagilor numită Noviodonum.¹⁶

Puterea acestora în spațiul Europei Centrale și de Sud-Est a durat până în epoca lui Remaxos – Burebista, în secolele al II-I î.Hr.

În migrația lor în această zonă, celții au împins o serie de triburi germanice, cum a fost cazul bastarnilor așezați în Dacia și în Galiția, și apoi în Podolia poloneză. Prezența acestor triburi germanice a nemulțumit pe regele daco-get Oroles care i-a respins. Acest episod istoric este semnalat de mai multe surse antice,¹⁷ evidențiind astfel puterea regatului daco-get.

În secolele al III și al II-lea î.Hr. sunt atestați în zona Carpaților regii Zalmodegicos și Remaxos care, acordând protecție cetății Histria, s-au impus ca *rex Histrianorum*, după cum o afirmă și o inscripție descoperită la Histria.¹⁸

Cu puțin înaintea urcării pe tron a lui Burebista (82-44 î.Hr.) este evidențiată prezența lui Rubobostes ca rege dac în Transilvania, despre care Trogus Pompeius scria despre: „creșterea puterii dacilor sub regele Rubobostes”.¹⁹

¹⁵ Giurescu, C.C., *op. cit.*, pp. 58-59.

¹⁶ *Ibidem*, p. 60.

¹⁷ Trogus Pompeius, *Istoria*, 3-6; vezi și Giurescu, C.C., *op. cit.*, p. 60.

¹⁸ Roska, M., *Keltiches Grab aus Siebenburgen*, în *Prahist. Zeit*, p. 925, pp. 210-212.

¹⁹ Daicovicu, Hadrian, *Dacii*, București, 1968.

În secolul al II-lea, întregul spațiu balcanic trece prin mari frământări politice din cauza expansiunii romane, prilejuite de războaiele punice (264-146 î.Hr.).²⁰ Încă din anul 217 î.Hr., în timpul celui de-al doilea război punic, romanii ajung în Iliria și, după victoria de la Pydna din 169 î.Hr., puneau stăpânire pe Macedonia în 148 î.Hr., și apoi pe toată Grecia, în 146 î.Hr. m care deveneau provincii romane.

În a doua jumătate a secolului al II-lea î.Hr. romanii duc lupte permanente cu ilirii, celții și traciilor din zona Dunării mijlocii, determinând retragerea acestora la nord de marele fluviu după ajutoare. În aceste condiții, se afirmă Rubobostes ca rege al dacilor, cu o acțiune deosebit de energică remarcată de romanii opriți în expansiunea lor spre Dacia.

Studiul izvoarelor greco-romane evidențiază o populație geto-dacică foarte numeroasă, cu o bună organizare politico-religioasă, dar și economică, socială și culturală. De asemenea, sunt descrise în moduri diferite luptele cu celții și bastarnii care amenințau și ei permanent zonele de nord-vest ale Daciei.

Evoluția societății autohtone între secolele al V-lea și I î.Hr. pune în evidență, conform izvoarelor narative prezentate și multor altele, formele specifice descompunerii organizării arhaice, tribale. De asemenea, civilizația geto-dacică de tip La Tene se impune prin profunde transformări, cu deosebire în viața materială – generalizarea metalurgiei fierului, a roții olarului și folosirea cu precădere a mone-dei –, iar în viața spirituală evidențiindu-se în arta metalului cu motive zoomorfe și antropomorfe, practicarea incinerăției, a cultului închinat lui Zamolxis, zeu al nemuririi.²¹

Considerăm că civilizația autohtonă a fost puternic influențată de lumea elenă, ca și de cea celtică, lucru observat și în anumite elemente de organizare a uniunilor tribale conduse de basilei. Cei

²⁰ *Ibidem*; vezi și Pârvan, Vasile, *op. cit.*, în *Mem. Sect. Ist. Acad. Rom.*, seria 3, t. III, pp. 123-184.

²¹ Pârvan Vasile, *op. cit.*, pp. 214-229.

care s-au impus în izvoarele respective fiind cu deosebire acei *rex Histrianorum*, *Dromichaites* și *Zalmodegicos*.

Capitolul al II-lea

NORMELE DE CONDUITĂ ALE DACO-GETILOR

În epoca premergătoare apariției statului, relațiile sociale erau reglementate de o serie de norme cu caracter juridic, transmise din generație în generație și respectate de bunăvoie de locuitori.

Religia daco-geților a sprijinit acest proces de încheiere a formelor de organizare, contribuind astfel la formarea bunelor deprinderi, pe de o parte, dar și la consolidarea tradițiilor și obiceiurilor, pe de altă parte.²²

În acest proces de conturare definitivă și de implementare a normelor de conduită trebuie să amintim și influența exercitată atât de orașele grecești de pe țărmul Pontului Euxin, cât și de celelalte grupuri etnice din spațiul autohton sau din vecinătate, celții, germanicii și sciții, care, practicând schimburi comerciale cu dacii, au contribuit într-o anumită măsură la descompunerea organizării gentilice și la cristalizarea noilor forme și structuri de organizare specifice societății bazate pe proprietatea privată, clase sociale și stat.

În această epocă din secolul al VI-lea î.Hr. – caracteristică trecerii spre organizarea statală –, textele scrise, narrative și epigrafice evidențiază aceste norme ca fiind specifice tuturor popoarelor indoeuropene – traci, eleni, italici, celți, germanici etc. –, cu deosebire celor de pe teritoriul patriei noastre, daco-moesii, sciții, bastarnii și celții scodrisci și cei taurisci.

Trebuie remarcat, totuși, că în această perioadă continuă să se mențină practica sancțiunilor directe, constând în folosirea violenței ca mijloc de apărare a intereselor particulare. Proprietatea privată se

dezvoltă în mod deosebit, începând să se extindă și asupra pământului, fără a se fi înlăturat forma de proprietate obștească, după cum precizează și poetul Horațius. Cel mai credibil izvor, Herodot, subliniază în opera sa *Istorie*²³ existența proprietății obștești și a celei private asupra mijloacelor de producție. Dintre normele care guvernau relațiile sociale sunt pomenite obiceiul împărțirii pământului primăvara și existența furtului practicat rural și urban.

Un alt izvor, Pomponius,²⁴ amintește „învoielile pe bază de jurământ”, dar și ceremonialul practicat cu sfințenie de către daci. Astfel, autorul consideră că norma juridică respectată în întreaga societate autohtonă, „jurământul pe zeita palatului”, era impusă de rege în numele zeiței și respectat și aplicat de întregul popor. În aceste condiții, hotărârile regelui fiind încărcate de sacralitate, deveneau ușor lege pentru toți dacii. De asemenea, autorul mai subliniază o serie de obiceiuri legate de viața de familie, cum erau căsătoria, nașterea, botezul, moartea, considerate unice pentru întregul popor.

Societatea daco-geată aflată în plină epocă a patriarhatului se baza pe familie care se organiza, în principal, pe patriarhat, respectiv, pe monogamie și, mai rar, pe poligamie.

În epoca prestatală din perioada hallstatiană, familia patriarhală a dacilor era monogamă, sprijinindu-se pe autoritatea exclusivă a bărbaților.

Unii autori antici apreciau că „un bărbat conviețuiește cu o femeie”, poligamia fiind considerată „un drept al bărbatului”. Din acest accept se desprinde ideea că femeia era inferioară bărbatului. Autorii care fac trimiteri la epoca cuprinsă între secolele III-I î.Hr. țin să precizeze că femeile daco-gete erau adevărate slujnice ale bărbaților. În majoritate, autorii studiază cazul familiei daco-gete prin trimiteri la forma de organizare specifică sciților din Dobrogea, grupul etnic confundat de multe ori cu autohtonii daci.

²³ Herodot, *Istorie*, IV, 115.

²⁴ Pomponius, *Chorographia*, II, 12, 18.

²² Eliade, Mircea, *De la Zalmoxis la Genghis-Han*, p. 30.